

Ebben a rovatban a Budapesti Műszaki Egyetem Központi Könyvtára /MűEK/ beszámolókat, tudósításokat, módszertani tanácsokat stb. közöl a műszaki felsőoktatási könyvtárhálózat számára. Kérjük a műszaki egyetemi könyvtárosokat, hogy közleményeiket a MűEK hálózati és módszertani csoportjának megküldeni szíveskedjenek.

021.6:378.962

A MŰSZAKI EGYETEMI KÖNYVTÁRAK HÁLÓZATI TANÁCSÁNAK MUNKÁJÁRÓL

Egy évvel ezelőtt a Budapesti Műszaki Egyetem Központi Könyvtárának, a miskolci Nehézipari Műszaki Egyetem Központi Könyvtárának, valamint a Veszprémi Vegyipari Egyetem Könyvtárának vezető munkatársai a hálózati együttműködés és a műszaki egyetemeken folyó könyvtári munka összehangolása céljából Hálózati Tanács /a továbbiakban HT/ létrehozását határozták el. Kimondták, hogy szükség szerint, de legalább évente háromszor a HT értekezletet tart, mégpedig a hálózati központ és a vidéki alközpontok székhelyein felváltva. Helyénvaló és szükséges, hogy rovatunkban időnként áttekintést adjunk a HT munkájáról. Hálózatunk dolgozói, a Központi Könyvtár munkatársai és a taneszéki könyvtárosok így közvetlenül tájékozódhatnak a HT ülésein szereplő problémákról, ugyanakkor a HT munkaértekezletein hozott döntések és végrehajtásuk módozatai is publicitást nyernek.

A hálózati tanács szükségessége és célkitűzései

A műszaki felsőoktatási könyvtári hálózat munkáját irányító Hálózati Tanács felállítása a könyvtárügyi jogszabályok és programok idevágó előírásainak és utalásainak szellemében történt. Az 1956. évi 5.sz. tvr. végrehajtásáról szóló 1018/1956. /III.9/sz. minisztertanácsi határozat 28. pontja kimondja, hogy a könyvtári hálózatok és az egyes könyvtárak rendszeres együttműködésének biztosítása céljából hálózatközi bizottságokat lehet szervezni. A könyvtárügy második ötéves tervének Irányelvei VI.fej. 2/b. pontja szerint: "Létre kell hozni, illetve működtetni kell a hálózati központok tudományos tanácsait, mint tanácsadó és koordináló testületeket." Több helyen fel is állították a hálózatok irányítását végző bizottságokat, tanácsokat. Így jött létre pl. az Országos Műszaki Könyvtár mellett működő

Műszaki Könyvtárügyi Tanács, amely a műszaki termelési könyvtári hálózathoz tartozó hálózati alközpontok és szakkönyvtárak továbbfejlesztése és rendszeres együttműködése céljából alakult.

A műszaki egyetemi könyvtárak Hálózati Tanácsának felállítását a Budapesti Műszaki Egyetem Központi Könyvtára szervezeti szabályzatának 12. pontja írja elő. A HT feladatát és célkitűzéseit a hálózat részére nyomtatásban kiadott működési szabályzat /ügyrend/ a következőkben részletezi:

"1.15 A hálózat munkájának összehangolása céljából a központ vezetőjének támogatására tanácsadó szervként Műszaki Felsőoktatási Könyvtári Hálózat Tanácsa működik.

A Hálózati Tanács feladata a hálózat fejlesztési tervének, munkatervének, jelentéseinek, működésének megvitatása és ezzel kapcsolatban javaslattevés.

Továbbá a 2.13 pont szerint: "Elsőrendű feladata a központ és alközpontok munkájának összehangolása."

A HT tagjai: a hálózati központ igazgatója és igazgatóhelyettese, a miskolci és veszprémi alközpontok vezetői és a központ hálózati és módszertani csoportjának vezetője mint a tanács titkára. Az egyes tanácskozások meghívják az egyetemek képviselőit, a feladatok megoldásába bevonják a központ és az alközpontok szakreferenseit is. Így pl. a KFKC részére készülő bejelentések hálózati megoldásában részt vett a központ folyóiratosztályának képviselője.

A HT alakuló ülését 1960. október 11-én tartotta Budapesten, a hálózati központban. Miskolcon 1961. június 15-én tanácskozott, a Veszprémi Egyetemi Könyvtárban pedig 1961. augusztus 29-én rendezett munkaértekezletet. Vizsgáljuk meg, hogy a fentiekben körvonalazott feladatok és célkitűzések érdekében a könyvtári munka egyes területein mit végzett a HT működése rövid, kezdeti szakaszában.

K ö n y v t á r s z e r v e z é s , ú g y v i t e l

Az OSZK Könyvtártudományi és Módszertani Központja által kiadott "Utmutatás a tudományos és szakkönyvtárak évi tervének elkészítéséhez" c. kiadvány megvitatásával kapcsolatban a HT elhatározta, hogy a jövőben az alközpontok évi jelentésüket, évi tervüket stb. a felsőbb szervekhez történő felterjesztés előtt megküldik a hálózati központnak tudomásvétel és esetleges kibővítés, valamint véleményezés céljából. Elfogadta, és életbeléptette a HT a Budapesti Műszaki Egyetem Központi Könyvtárának 3.sz. módszertani kiadványában /MÓRA László: Segédkönyv az egyetemi könyvtárhálózatok munkájához/ megjelent "Ideiglenes működési szabályzat és ügyrend a műszaki felsőoktatási könyvtárhálózat részére" határozványait. A HT megalakulásáról és az első értekezlet eredményeiről felvett jegyzőkönyvet felterjesztette a Művelődésügyi Minisztérium illetékes szerveihez, amelyek azt jóváhagyólag tudomásul vették.

A hálózati központ vezetője esetenként beszámolt az egyetemi

könyvtárigazgatók kollégiumának a szakfelügyelőjük elnöklete mellett megtartott üléseiről és az ott született döntésekről.

Központi nyilvántartás, hálózati katalógus

A könyvtári törvény értelmében a hálózati központban a hálózat állományáról központi betűrendes és szükséghez képest központi szak-katalógust kell vezetni. /1018/1956.Mth.11/c. pontja./ Az egyik legfontosabb hálózati funkció, a központi nyilvántartás jelentőségének megfelelően a HT hosszú és tartalmas vita alapján döntött a kérdésben. Elhatározta, hogy kiépíti a hálózat teljes anyagát magába foglaló központi katalógust, és ésszerű munkamegosztással oldja meg ezt a nehéz feladatot. Kialakult az az álláspont, hogy több ütemben kell a hálózati központi katalógust létrehozni. Az első fázisban az alközpontok az 1961. január 1. után beszerzett anyagukat jelentik be. Ez időponttól a miskolci és veszprémi egyetemi könyvtár minden új szerzeményéről készült katalóguslapjait az OSZK Központi Katalógus részére történő bejelentéssel egyidejűleg a hálózati központnak is megküldi. A hálózati központ az alközpontok beérkező anyagát bevezeti szolgálati betűrendes katalógusába, amely így a hálózat lelőhelykatalógusává bővül.

Döntés született az egyetemi jegyzetek ügyében is. Szükséges, hogy a bejelentési kötelezettség a jegyzetekre is vonatkozzék. Az alközpontok korábbi gyakorlatát elfogadva a központ vállalta, hogy a fenti időponttól kezdve - rövidített címfelvétellel - feldolgozza a két budapesti műszaki egyetem által kiadott jegyzeteket. /Erre azonban mindeztideig személyi és szervezési nehézségek következtében még nem került sor./

Fenti határozat alapján az 1961. év első felében az alközpontok közül Miskolc 940, Veszprém 741 művet jelentett be a hálózati központi katalógusba.

A HT megbeszélte a folyóiratoknak az országos KFKC részére történő bejelentése ügyét. Határozat született, amelynek értelmében 1961 szeptemberétől novemberig az alközpontok saját állományukról, a tanácsékek pedig a náluk lévő folyóiratokról készítik el a bejelentést a központ által megadott módon. A hálózati központ a szükséges kiegészítések és ellenőrzések után a megadott határidőre, 1961 végére beszolgáltatja a hálózat teljes anyagát.

Módszertani irányítás

A HT helyesléssel fogadta a Központi Könyvtárnak azt a bejelentését, hogy a vidéki alközpontok feldolgozó munkáját azáltal kívánja segíteni, hogy a hálózati KC részére beküldött címleírásokat szakmailag felülvizsgálja. Nagyobb elvi hibák, tévedések esetén a kifogásolt címleírásokat a Központi Könyvtár által készített katalóguslap példányával együtt visszaküldi. Az alközpontok a központ címleírásaira vonatkozó esetleges véleményeiket írásban jelentik. A központ és az alközpontok között a kölcsönösséget biztosító folyamat nagyban hozzájárul

Műek közlemények

mul a kidolgozás alatt álló részletes hálózati címfelvételi szabvány egységes irányelveinek kialakításához. Ehhez a HT véleménye szerint az is szükséges, hogy a címleírásokat végző munkatársak tapasztalatszerzés céljából minél gyakrabban felkeressék a központ feldolgozó osztályát, és egymás között tisztázzák a felmerülő problémákat.

A felsőoktatási reform könyvtári támogatásának megvitatására a hálózati központban már több alkalommal sor került. Így megbeszélték a tanszéken folyó könyvtári munka jobb megszervezésének és korszerűsítésének kérdéseit a két budapesti műszaki egyetem 102 tanszéki könyvtárosa részvételével rendezett munkaértekezleten. A HT határozata értelmében hasonló értekezleteken kell a miskolci és veszprémi tanszéki könyvtárosok véleményét e kérdésekben kikérni. /A műszaki egyetemeken megtartott tanszéki könyvtárosok tanácskozásairól a Műszaki Könyvtárosok Tájékoztatója 1961. évi 4.számában részletesen beszámoltunk./

Elavult és fölös anyag központi kivonása

Kétségtelen, hogy egyik legfontosabb és legsürgetőbb probléma került a HT elé, amikor az elavult és fölös anyag központi kivonásának módjait tanácskoztak. A művelődésügyi miniszter rendelete /175/1960./M.K.21/M.M.sz./ értelmében ugyanis a központ feladata a hálózat elavult és fölös anyagának kivonását megszervezni és irányítani. A "holt anyag" és általában a selejtezés egyik legidősebb kérdése egyetemi könyvtárainknak. Egységes álláspont hiányában az egyes hálózatok és könyvtárak sajátos helyzetüknek megfelelően igyekeznek a kérdést rendezni. A tanszékek jogos igénye, hogy végesszámmal polcaikon csak a munkájukhoz szükséges könyvek tároljanak. Azt szeretnék, ha fölösleges anyaguktól azonnal megszabadulhatnának, e könyvek átvételét azonban a Központi Könyvtár raktári férőhely és munkaerő hiányában nem tudja vállalni. Fokozza a nehézségeket, hogy felsőbb rendelkezések az elavult és fölös anyagnál követendő eljárást különböző adminisztratív intézkedések végrehajtásához kötik /pl. az elavult könyvekről művenként egyedileg, a fölös anyagról betűrendes jegyzékek körözése stb./ Mindez rengeteg időt és aprómunkát igényel, és erre nem áll rendelkezésre kellő számú munkaerő sem a tanszékeken, sem a Központi Könyvtárban. Ilyen körülmények között a HT csupán néhány elvi döntést hozott, és úgy határozott, hogy folytatni kell a fölös anyag központi kivonását célzó legjobb eljárás kipróbálását. A gyakorlatban bevált módszerről készülő jelentés, valamint a tanszékek számára kiadandó körlevél kerül majd jóváhagyás céljából az egyetemi rektorok elé. /A kérdés fontosságára való tekintettel rovatunk más helyen részletesen beszámoltunk e téren végzett munkánkról./

Egyéb ügyek

Az üléseken az egyéb időszerű kérdések megbeszélése /hálózati statisztika előkészületei, a tanszékek rendszeres helyi instruálása és a letéti könyvvállomány ellenőrzése stb./atanács tagjainak tájékoztatását, véleménycseréjét és ennek alapján a hálózaton belüli egyöntetű állásfoglalás kialakítását szolgálta.

A Hálózati Tanács vázlatosan ismertetett ténykedése eredményesnek és biztató kezdetnek mondható. A tanácskozások élénk lefolyása, az ülések vitaforum jellege tevőlegesen segítette a színvonalasabb hálózati irányítás megteremtésére tett erőfeszítéseinket.

MÓRA László

+ + +

025.855

A TANSZÉKI KÖNYVTÁRAK ELAVULT ÉS FŐLÖS KÖNYVANYAGÁNAK KIVONÁSA A MŰSZAKI FELSOROKTATÁSI HÁLÓZATBAN

A felszabadulás óta eltelt tizenhat év alatt a műszaki tudományok nagyarányu fejlődése, valamint a műszaki felsoroktatás színvonalának emelése olyan tömegü könyvállomány beszerzését tette szükségesé, amellyel a könyvtárak férőhely-kapacitása lépést tartani nem tud. Ezenkívül a könyvtárak állományát feleslegesen terhelik az oktatás mai színvonalának meg nem felelő, régebbi kiadásu szakkönyvek. Ezek a művek azonban technikátörténeti szempontból értékesek lehetnek, és esetleg más könyvtárak állományának kiegészítése szempontjából is számításba vehetők. A könyvtárak tehát nem szabadulhatnak meg felesleges könyveiktől egyszerű selejtezéssel.

A művelődésügyi miniszter 175/1960./M.K.21./M.M.számú utasítása a könyvtárak elavult és főlöspéldány állományának rendezéséről intézkedik. Ez az utasítás 1960. november 15-én lépett hatályba.

Az utasítás a kivonásra szánt művek két kategóriáját állítja fel: 1. elavult művek, 2. főlös példányok. Elavult művekről általában köz-művelődési könyvtárak esetében beszélhetünk, a műszaki felsoroktatási hálózat szakkönyvtáraiban főleg főlös anyag kivonásáról lehet szó. Az elavult művek aktualitásukat veszített tudomány-népszerűsítő és politikai agitációs brosurák, esetleg technikátörténeti szempontból lényegtelen, régebbi kiadásu szakkönyvek.

Főlös példányok a könyvtárakban felesleges példányszámban tárolt olyan művek, amelyeket más könyvtárak még felhasználhatnak.

A műszaki felsoroktatási hálózatban számos könyvtár küzd helyhiánnyal. Természetes tehát a könyvtárak kívánsága, hogy a központi könyvtár nyújtson segítséget főlös anyaguk kivonásához.

A főlös anyag ügyének az idézett utasítás szellemében történő rendezése ez év elején kezdődött meg. A hálózati csoporton belül e sorok írója kapta a megbízatást, hogy a Központi Könyvtárban már évek óta tárolt - megszünt vagy összeolvaszt tanszékektől átvett - főlös anyag aktivizálását kezdje meg.

A vonatkozó utasítás szerint a főlös anyagról betűrendes jegyzé-